

önce akrabası Ebû Seleme'yi İmam İbrâhim b. Muhammed'e tavsiye etmiş, İmam İbrâhim de onu geniş yetkilerle aynı yıl Horasan'a yollamıştır. Ebû Müslim'in Horasan'a gönderilmesine kadar ihtilâl hareketini organize eden Ebû Seleme gittiği her yerde Hâşimî liderlerinden yakın ilgi görmüştür.

Emevî hânedanına son veren ihtilâl ordusunda yer alan Ebû Seleme Küfe'ye vali tayin edildi. Ancak Emevîler Abbâsî kuvvetleriyle çarpışmaya devam ettikleri ve ortam henüz uygun olmadığı için faaliyetlerini gizlice sürdürüyordu. Muharrem 132 (Eylül 749) tarihinde Hasan ve Humeyd b. Kahtabe kardeşlerin kumandasındaki Abbâsî ordusu Küfe'yi ele geçirdi. Ebû Seleme saklandığı yerden çıktı. Şehre giren Hâşimî emîrler tarafından "vezîr-i Âl-i Muhammed" unvanıyla, henüz belirlenmemiş olan Abbâsî halifesinin vezirliğine getirildi ve ihtilâl yönetimini eline aldı.

Kaynakların belirttiğine göre Ebû Seleme İmam İbrâhim'in maiyetinde çalışmasına rağmen Hz. Ali evlâdını tutuyor ve hilâfette daha çok onların hakkı olduğunu düşünüyordu. Hatta Ali evlâdından üç kişiyle mektuplaşıp halifelîği onlara teklif etmişti. Bunlar Abdullah Mahd b. Hasan, Ömer Eşref b. Zeynelâbidîn ve Ca'fer es-Sâdik'tı; ancak hiçbirisi bu teklifi kabul etmedi. Abbâsî ailesi mensupları ihtilâl ordusundan bir ay sonra Küfe'ye geldikleri zaman Ebû Seleme ve Hz. Ali evlâdı taraftarları onları iyi karşılamadılar. Ebû Seleme Abbâsî ailesinin kaldığı yeri bir süre Horasanlılar'dan sakladı; zira Vâsıt henüz zaptedilmediği için ortaya çıkmaya gerek olmadığını söylüyordu. Fakat Ebû Müslim'in güvenilir adamlarından Ebû'l-Cehm b. Atıyye bir tesadüf eseri Abbâsî ailesinin kaldığı yeri buldu ve hemen Hammâm-A'yen'deki Horasan ileri gelenlerine durumu bildirdi. Bunlardan on iki kişi Küfe'ye gelerek Ebû'l-Abbas es-Seffâh'a biat ettiler. Ebû Seleme de bu oldubittiği kabul etmek zorunda kaldı. Cuma günü Küfe Camii'nde Abbâsî hânedanı adına halktan biat alan (132/749) yeni halife Ebû'l-Abbâs Ebû Seleme'yi vezirlikte bırakmak istiyor veya muhtemelen buna zorlanıyordu. Ancak Ali evlâdını açıkça desteklemesi ve bu tutumunu sürdürmesi buna engel oluyordu.

Ebû'l-Abbas Kûfelîler'e güvenmediği için karargâhını Hammâm-A'yen'de kurdu. Daha sonra Ebû Seleme'den uzaklaşmak için ikametgâhını Hâşimiye'ye nakletti. Aralarındaki güvensizlik gittikçe artıyordu. Ebû Seleme Hz. Ali evlâdı-

na olan sevgisini açıkça dile getiriyordu ve idare de onun elindeydi. Üç dört ay boyunca bütün yetkilerini kullanarak ülkeyi idare etti. Halife Ebû'l-Abbas, henüz hiçbir kuvvete sahip olmadığı için Ebû Seleme'ye karşı bir harekete girişemiyordu. Horasan ordusu üzerinde büyük nüfuzu olan Ebû Müslim'in yardımını temin için kardeşi Ebû Ca'fer el-Mansûr'una yolladı. Ebû Müslim de gönderdiği adamlarıyla Receb 132 (Şubat 750) tarihinde Ebû Seleme'yi Enbâr'da öldürterek Ebû'l-Abbas'ı büyük bir gaileden kurtardı. Başka bir rivayette ise Ebû Müslim'in Ebû'l-Abbas es-Seffâh'a mektup yazıp Ebû Seleme'yi öldürtmesini istediği, ancak halifenin, onun Abbâsî ailesine büyük yardımları olduğunu söyleyerek böyle bir harekete tevessül edemeyeceğini bildirdiği ifade edilmektedir.

Abbâsî ihtilâlinin başarıya ulaşmasında büyük rolü olan Ebû Seleme kültür- lü, ömert ve kabiliyetli bir vezirdi.

BİBLİYOGRAFYA :

Belâzürî, *Ensâbü'l-eshraf*, Âşir Efendi Ktp., nr. 597-598, vr. 301^b-303^a; Dineverî, *el-Ahbarü't-tuvâl* (nşr. W. Guirgass), Leiden 1888, s. 336; Ya'kûbî, *Târîh*, II, 314, 345, 349, 352; Taberî, *Târîh* (de Goeje), II, 1916, 1949; III, 5-7, 16, 20-22, 24, 27, 28, 58, 60, 62; Cehşiyârî, *el-Vüzerâ' ve'l-küttâb*, Kahire 1938, s. 84-89; Mes'ûdî, *Mürûc'uz-zeheb* (Meynard), VI, 133; a.e. (Abdülhamîd), III, 284-285; Ebû Ali Bel'amî, *Târîh-i Taberî* (Fr. trc. H. Zotenberg), Paris 1867-74, IV, 333 vd., 346 vd.; İbnü't-Tiktakâ, *el-Fahrî*, s. 154-156; İbn Hallikân, *Vefeyât*, II, 195-197; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, VII, 7-8; D. Sourdel, *Le Vizirat 'Abbâside*, Damas 1959, I, 65-73; J. Wellhausen, *Arap Devleti ve Sukûtu* (trc. Fikret İşıltan), Ankara 1963, s. 244, 257-259; M. A. Shaban, *Islamic History*, Cambridge 1971-76, I, 182, 185-188; II, 1-3; a.m.f., *The 'Abbâsid Revolution*, Cambridge 1979, s. 153, 155, 161-167; "Abbasiler Devri", *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, İstanbul 1986, III, 26, 33-39, 59; Mehmet Aykaç, *Abbâsî Devleti'nin İlk Dönemi İdarî Teşkilâtında Diuânlar: 132-232/750-847* (doktora tezi, 1993), İSAM Ktp., nr. 24.366, s. 52; S. Moscati, "Abû Salama al-Khallâl", *Et*² (Fr.), I, 153; R. W. Bulliet, "Abû Salama", *Elr.*, I, 382-383.

HAKKI DURSUN YILDIZ

EBÜ SELEME el-MAHZÛMÎ

(أبو سلمة المخزومي)

Ebû Seleme Abdullâh b. Abdilesed b. Hilâl el-Kureşî el-Mahzûmî (ö. 4/625)

İslâm'a ilk giren ve Medine'ye ilk hicret eden sahâbilerden biri.

H. Peygamber'in süt kardeşi ve halası Berre bint Abdülmuttalib'in oğludur. Hanımı Ümmü Seleme ile birlikte önce Habeşistan'a, sonra da Akabe bi-

atlarından bir yıl evvel Medine'ye hicret etti. Kureyş kabilesinden Medine'ye ilk hicret eden kişi olan Ebû Seleme'yi Hz. Peygamber Uşeyre Gazvesi'ne çıkarken Medine'de yerine vekil bıraktı. Ebû Seleme Bedir ve Uhud gazvelerine katıldı ve Uhud Gazvesi'nde yaralandı. Bir ay kadar tedavi gördükten sonra Beni Esed üzerine sevkedilen otuz beş kişilik Katan Seferi'ne (Seriyetü'l-Katan) kumanda etti. Medine'ye döndüğü zaman Uhud'da aldığı yaranın nüksetmesi sonucu vefat etti, gözlerini Hz. Peygamber kapattı. Ölümünden sonra da hanımı Ümmü Seleme'yi nikâhı altına aldı.

Ebû Seleme'den rivayet edilen iki hadis Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsned*'inde yer almaktadır (IV, 278).

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, IV, 278; Vâkidî, *el-Megâzî*, I, 7, 340-346; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 468; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 239-242; VIII, 87; İbn Abdülber, *el-İst'âb*, II, 338-339; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (Bennâ), III, 294-296; VI, 152; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*², I, 150-153; İbn Hacer, *el-İşâbe*, II, 335.

SELÂHATTİN POLAT

EBÜ SELEME et-TEBÛZEKÎ

(bk. TEBÛZEKÎ).

EBÜ SEVBÂN el-MÛRCİİ

(أبو ثوبان المرجي)

Mürci'e'ye bağlı Sevbâniyye kolunun kurucusu (bk. MÛRCİE).

EBÜ SEVR

(أبو ثور)

Ebû Abdillâh İbrâhîm b. Hâlid b. Ebi'l-Yemân el-Kelbî el-Bağdâdî (ö. 240/854)

Mezhep kurucusu büyük fıkıh ve hadis âlimi.

Doğum yeri ve yılı hakkında bilgi yoksa da bütün kaynaklarda Bağdat'ta yetişip orada tahsil gördüğü kaydedilmektedir. Yetmiş yaşında vefat ettiğine dair İbn Kâni'den nakledilen rivayet, hemen bütün kaynaklarda ölüm tarihi olarak zikredilen 240 (854) yılı ile birlikte değerlendirildiğinde 170'te (786) Bağdat'ta doğduğu söylenebilir. İbn Hallikân vefat tarihini 246 (860) olarak kaydetmiştir.

Fıkıhta mutlak müctehid olan Ebû Sevr hadiste de hâfızlık derecesine ulaşmıştır. Nesâî, Hatîb el-Bağdâdî gibi hadis tenkitçileri onun hadiste "sika-me'mûn"